

עירובין לה

משה שווערד

1. DAF YOMI ADVANCEMENT FORUM

הנותן עירובו במגדל דאירא דליבני ואבד המפתח (ולא נמצא) האם עירובו עירוב?

ביום טוב	בשבת	
עירוב עירוב	אין עירוב עירוב	לתבא קמא
אין עירוב עירוב		לר' אליעזר

הנותן עירובו במגדל ואבד המפתח ונמצא, האם עירובו עירוב?

ביו"ט	בשבת		
בין בשדה ובין בעיר [9]	בעיר	בשדה	לת"ק (דלית ליה לר"ש)
עירוב עירוב	אין עירוב עירוב		לר"א דמתניתין [10]
עירוב עירוב	אין עירוב עירוב		לר"א דבריייתא (דאית ליה לר"ש)
עירוב עירוב	עירוב עירוב [11]	אין עירוב עירוב	

[9] כיון שמצא את המפתח ויכול להביא ביו"ט לכו"ע הוי עירובו עירוב.

[10] ללשון הראשון ברש"י נחלק ר"א דמתניתין עם ר"א דבריייתא, דבמשנה ס"ל לר"א דאין חילוק בין עיר לשדה ואין עירוב עירוב דלא יכול לסתור את המגדל דחולק על ר"מ ומחמיר באירא דליבני וגם חולק על ר"ש דסובר שאפי' שאם מצא את המפתח אינו יכול להביא דרך גגות וקרפיות, ולכך בכל ענין אין עירוב עירוב. ובלשון ב' פירש"י שר' אליעזר דמתניתין הוא כר"א דבריייתא ומיירי דוקא בשדה, שאז לא יכול להביא, אבל אם נמצא בעיר, מודה הוא לר"ש שיכול. וכן כתבו גם התוס' (בד"ה חסור) שאין קשר בין ר"א דמתניתין דמיירי ביו"ט ולענין סתירה, ובין ר"א דבריייתא דמיירי בשבת ולענין נמצא בשבת.

[11] כיון שיכול בעיר להביא את המפתח למקומו דרך גגות וחציכות, דס"ל לר"ש שכל סוגי רשות היחיד אפשר להעביר בהם מאחד לשני בשבת.

עירובין דף לה.

לרבה ורב יוסף, הנותן עירוב במגדל [1], והוא שבת ברה"י, ושוב אבד המפתח, האם עירובו עירוב?

במגדל עץ [2]	במגדל אבן - דלכו"ע יש בו סתירה	
עירוב עירוב - דסבר מגדל כלי הוא	אין עירוב עירוב	לתבא קמא
אין עירוב עירוב - דסבר מגדל אהל הוא	אין עירוב עירוב	לר' אליעזר

שידה תיבה ומגדל או אהל שהקיש עליהם הזב באגרופו [3], האם נטמא (למסקנת אביי)?

כשינסטו מחמת כוחו	כשרק רעדו מחמת כחו	
טמא	טמא	לתבא קמא
טמא	טהור	לר' נחמיה ור"ש

לאביי ורבה, הנותן עירוב במגדל וכו', והוא סגור במנעול וקשור בחבל, האם עירובו עירוב?

כשיכול לפתוח ביד [4]	כשצריך סכין לפוסקו	
עירוב עירוב	עירוב עירוב	לתבא קמא
עירוב עירוב	אין עירוב עירוב [5]	לר' אליעזר

[1] לפירוש רבה ורב יוסף לא צריך להעמיד דוקא ביו"ט - כמו שהוצרכו רב ושמואל לעיל (דף לד:) להעמיד כן, אלא מיירי בין בשבת ובין ביו"ט.

[2] וכו"ע ס"ל אין בנין וסתירה בכלים, רק נחלקו האם מגדל יש לו גדר כלי - ואין בו בנין וסתירה, או יש לו גדר של אהל - ויש בו בנין וסתירה.

[3] ובאופן שלא נגע בבשרו בהם, וכגון שהיה לבוש על אגרופו בית יד, או שהקיש עליהם בעץ שהיה נתון באגרופו. אכן אם לא הקיש עליהם באגרופו, אלא שטפח ברגליו בקרקע ומחמת נענוע הקרקע ניסת הכלי, אע"פ שניתק מן הארץ טהור, משום שהוא כח כוחו.

[4] כן פירש"י שאם יכול לחותכו ביד שפיר דמי אפי' לר"א, דאין חתיכה אסורה אלא במחובר וכאן הוא מקלקל ומותר. והגם שכאן חשיב אהל, ואמרינן כל שמחובר לקרקע אסור, י"ל דהוא רק מגזירה דרבנן - ולא גזרו על שבות בבירה"ש. ותוס' (בד"ה בעי) הקישו על פירוש זה ופירשו באופן אחר.

[5] דס"ל כר' נחמיה בדין מוקצה שאין כלי אפי' שמלאכתו להיתר ניטל אלא לצורך מלאכה שרגילים לעשות בו, וסכין אינו מיועד לחתוך חבלים אלא ככלי אכילה.

2. תוספות מסכת עירובין דף לד עמוד ב

נוטל ממקום הפחת – פירש"י ולא מיתסר משום מוקצה דסתמא כר"ש וקשה למהר"י דאמר בריש ביצה (דף ב:) דביו"ט סתם לן תנא כרבי יהודה הא סתם לן תנא כר"ש נמי והך סתמא עדיפא דהויא בתראה [1] ומיהו רש"י תירץ בביצה דהא דנוטל ממקום הפחת לא חשיב מוקצה הואיל ולא הוי מוקצה אלא משום פחיתא דהוי דרבנן דמוקי באוריא דליבני וכך נמי אמרינן בהמביא (שם דף לד:) טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן משמע דלא חשיב מוקצה כיון דלא רכיב עליה איסורא דאורייתא [2] ולמהר"י נראה לתרץ דהך לא חשיב סתמא דלא מצי למיתני דברי ר"ש דאפשר דר"ש סובר דפוחת לכתחילה כר"מ אבל ההיא דשבת (ד' קנו:) דמחתכין את הדלועין דמצי למיתני בה דברי ר"ש ולא קתני חשיב ודאי סתמא.

3. רש"ש מסכת עירובין דף לד עמוד ב

ואי ביו"ט מה לי עיר מה לי שדה. ק"ל הא ר"א שמותי הוא (ור"ל מתלמידי שמאי ע"ל לקמן (לח) בתד"ה משום) והלא בית שמאי ס"ל דא"מ לא את הקטן כו' (ביצה יב) והש"א בתשובה ע' הכריח עוד דר"א אזיל בשיטת ב"ש בהא. וא"כ מאי פריך הכא. וא"ל דזה הוה צורך א"נ לקחת העירוב שהוא אוכל. דהא הרא"ש והר"ן שם הביאו ירושלמי דב"ש אסרי במפתח של אוכלין. אך הא י"ל דמצינו לר"א בר"פ תולין דאף מכשירי א"נ שרי (וע' פסחים (סח ב) תד"ה מאי ראייה) אמנם ע"ל תוס' לעיל (ל ב) ד"ה לא דמוכח דזה לא מיקרי לצורך. לכן נ"ל דהכא גרסי' ר' אלעזר בל"י וכדאיתא בתוספתא פ"ב וכמו שהעיר בזה הגרי"פ וכו' מתד"ה וממאי שכ' דאי בקטן דהוי כלי מ"ט דר"א" (והרי ב"ש ס"ל יש בו"ס בכלים ור"א שמותי הוא וכו' ל. וע' לקמן בתד"ה ומתני'. ועוד ראייה מוכרחת דלקמן אמרינן דר"א כר"ש דאחד גנות כו' ובשבת ר"פ ר"א דמילה בתד"ה ר"א בסופו כ' דלר"א יש איסור דרבנן דרך גנות כו')

4. שערים מצויינים בהלכה

והשו"ע (או"ח סי' שצד) הביאו דין זה גם בעירובי חצרות. והקשו הב"י והב"ח, הא אפשר לחלק ולומר דדוקא בתחומין דאין מערבין אלא לדבר מצוה, לכן לא גזרו במקום שאינו אלא שבות דרבנן, וקנה העירוב ביהשמ"ש, ומנ"ל להקל בעירובי חצרות. ותירץ הב"י דכיון שאם אין עירובי חצרות יכול לבא לטלטל באיסור, ממילא מצוה חשובה היא שיהא עירובי חצרות.

דף לה. נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח כו', אבל בשבת אין עירובי עירוב. הנה הסוגיא דהכא מיירי בעירובי תחומין, וכן הסוגיא דלעיל (לא:): השולח עירובו ע"י חשו"ק, וכן הא דאיתא לעיל (לב:): נתנו באילן כו'. וכבר כתבו התוס' (ריש פרקין) דכל הפרק מיירי בתחומין. והרמב"ם (עירובין סופ"א) והטור

5. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף לה עמוד א

ברעדה מחמת כחו. פי' שהקיש בהם בידו וכחו אבל לא נעקרו ממקומם לגמרי אפילו משהו אלא שנתדנדו, מר סבר דנדנדו היסט הוא וטמא ומר סבר דלאו היסט הוא וטהורין.

6. יד בנימין

שם בגמ', דתנן הקיש ע"ג שידה חיבה ומגדל טמאין ר' נחמי' ור"ש מטהרין מאי לאו דהא קמיפלגי דמ"ס כלי הוא ומ"ס אהל הוא, פי' הראשונים ז"ל דמיירי כשמחזיק מ' סאה מדס"ל למד מ"ד דהוי אהל, ואפ"ה ס"ל לאידך מ"ד דהוי כלי וכדאשכחן בפט"ו דכלים מ"א גבי ערבת עבדים ושל צעה"צ דאיכא למ"ד דהוי כלי אף דמחזיק מ' סאה, ואולם כ' צריטצ"א דהנכון נראה דאינהו גופייהו באמת לא מקבלי טומאה כיון שמחזיק מ' סאה אבל הכא לענין הנחונים צחוכס מיירי לקבל טומאה

7. יד בנימין

שם בגמ', ור"א ס"ל כר"ג דאמר כו' אפי' תרוודי (כ"ב תרווד היינו כעין כף וכן לעיל כ"ט ע"ב ברש"י ד"ה שרגושי תרוודין) אין ניטלין אלא לצורך תשמישן פי' ולכך אינו יכול להביא הסכין ולחפור כיון שעיקר תשמישן של סכין לא לחפור חבלים הוא, ועי' ברע"ב במשנה דר"א מ"י סבר אפי' כרבי דלא גורו על שבות זיה"ש ושאי הכא דאיכא ב' שבותין שבות א' הוצאת הסכין ושבות שני הוא חסיכת החבלים, ובתורע"ק חמה ע"ז מההיא דאילן (לעיל ל"ב) למטה מ"י ג"כ הוי ב' שבותים דמוציא מכרמלית לרה"ר וגם משתמש באילן עיי"ש, ובאמת ראיתי בתוס' הרא"ש בסוגיין שכבר כ' להוכיח מההיא דאילן דאין חילוק לרבי בין שבות א' לב' שבותין, ועי' מש"כ בזה

8. דף על הדף עירובין דף לה עמוד א

בגמ': ורבי אליעזר סבר לה כרבי נחמיה דאמר אפילו טלית תרווד אין ניטלין אלא לצורך תשמישן.

האבני נזר (או"ח סי' ריד) הקשה, דהא גם לרבי נחמיה יש לו אפשרות לפותחו בסכין, ע"י שישתמש בסכין בתחילה לצורך תשמישו, ושוב יפתח את המגדל, וכדק"ל בכלי שמלכתו לאיסור, דאם נטלו לצורך מקומו, יכול אח"כ להוליכו למקום שירצה.

וע"ש שהוכיח מכאן דהא דאסור להשתמש לרבי נחמיה שלא לצורך תשמישו, אינו משום איסור טלטול, אלא דלדעת רבי נחמיה כל כלי יש לו תורת מוקצה ביחס לשאר תשמישין, והוי כאכילת מוקצה דיש לו איסור בפני עצמו, וע"כ יש עליו גם איסור השתמשות, שלא הותר ע"י שהגביה את הכלי בהיתר.

9. יד בנימין

שם במשנה ר"י ור"ש אומרים ספק עירוב כשר, ובצרייתא בגמ' דף ל"ז תניא כיצד אמר ר"י ספק עירוב כשר עירוב בתרומה ספק מצטו"י נטמאת כו' זהו ספק עירוב, והיינו דאוקמי תרומה אחזקתה, ושמע"י מזה דדוקא משום חזקה הוי עירוב אבל בלא חזקה לא הוי עירוב, וכ"כ הרשב"א ז"ל בעצה"ק שער ה' ז"ל "ומכאן נלמוד למי שעירב זיה"ש שהוא ספק יוס ספק לילה שאינו עירוב", ומיהו דעת

רש"י ז"ל שנת ל"ד דהוי עירוב צכה"ג ורק לכתחילה אין מערבינ זיה"ש (וכ"ד הרמב"ם ז"ל) וכבר הקשו ע"ז בתוס' שם מסוגיין דדוקא משום חזקה אמרי' ספק עירוב כשר, ועי' לקמן ל"ו, מה שהבאנו בזה באורך.

10. שו"ת אחיעזר חלק ג סימן נט

[א] בדבר השאלה שנשאלתי במוהל ביו"ט ראשון של פסח, אי שרי לילך להברי"מ = להברית מילה = במקום אשר הוא ספק חוץ לתחום ונמדד ע"י אינו בקי ומצא יותר מעט מארבעת אלפים ושמונה מאות אמה, לערך ה' אלפים, אלא לפי שיש למדוד ע"י מקדרין בהרים ויקצר הדרך, וקרוב הדבר שיהי' בתוך התחום, גם לפי דברי יושבי המקום בספק הוא אצלם מכבר.

ולכאורה כיון דתחומין דרבנן הוי ספיקא להקל. ואף דהא דקיי"ל כר' יוסי דספק עירוב כשר, היינו היכא דמסייע חזקה, אבל היכא דליכא חזקה מחמירים הוא רק משום דמוקמינן בחזקת תחום ביתו, אבל בנד"ד אין הספק בהעירוב, דהעירוב כשר אלא דהספק אם הולך ממקום העירוב יותר מאלפים אמה, ובספק זה שאין שום חזקה כנגדו ספק דבריהם להקל.

11. תוספות מסכת עירובין דף לה עמוד א

נתגלגל חוץ לתחום - אפילו תחומין דרבנן ואפילו לרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות מכל מקום לא הוי עירוב אף על גב דבין השמשות מצי למישקליה ואיתויי [1] כיון דאם קנה שביתה במקום שנתגלגל העירוב היה עומד עתה חוץ לתחום ואין לו אלא ארבע אמות הילכך תקנו רבנן שלא יהיה עירוב אלא כשהוא בתוך התחום.

12. חידושי הרשב"א מסכת עירובין דף לה עמוד א

אמר רבא לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לד"א. וא"ת ואפילו נתגלגל חוץ לד"א נמי הא אי מיייתי ליה לתוך מקום שביתתו ליכא אלא איסורא דרבנן ושביתתו לא גזרו כרבי. [2] ו"ל דהכא שאני שאין העירוב בעצמו קונה שביתה כיון שהוא חוץ לתחום ביתו כלומר שהוא חוץ לאלפים אמה:

13. חידושי הרישב"א מסכת עירובין דף לה עמוד א

אמר רבא לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לד' אמות. ויש מקשים כיון דנתגלגל בתוך ד' אמות קנה עירוב וכמקומו הוא, חוץ לד' אמות נמי יקנה דהא כי נפיק ומיייתי ליה בפחות מד' אמות הוא דמיייתי ליה למקומו וליכא אלא איסור תחומין דרבנן ובשביתתו לא גזרו בבין השמשות כרבי, ולא קושיא דהא דאפילו תימא דמצי לאתויי כל שהוא בתחום ביתו קונה לו עירוב, אבל כל שהוא חוץ לתחום ביתו שאינו יכול ללכת שם בהיתר גמור אינו קונה לו עירוב.

14. שערים מצויינים בהלכה

והנה רש"י לעיל (לד. ד"ה למטה מעשרה) כתב, דאפי"ן אם העירוב רחוק יותר מד' אמות יש היתר לטלטלו פחות פחות מד' אמות, דאפי"ן בשבת גופא אינו אלא שבות, והכא בביהשמש"ש לא גזרו. וכ"כ בחי' הרישב"א (שם). וכן מצאתי בס' המאורות לר"מ בר"ש. אבל התוס' לא ניחא להו בזה, משום דקרוב לבא לידי איסור דאורייתא. וכ"כ במ"מ (פ"ו ה"ח) בשם הרשב"א, וכן פסק המג"א (סי' תט). ולפ"ז אם המפתח באותו העיר, אי יש לסמוך שיכולין להביא המפתח בביהשמש"ש פחות פחות מד' אמות, תלוי בפלוגתא זו, אלא שיש להעיר בזה, ולומר דדוקא ברה"ר דאורייתא סוברים אלו הפוסקים שאין לסמוך על ההיתר דפחות פחות מד"א, משא"כ כשאינו רה"ר דאורייתא, אפשר שגם הם סוברים להיתר, דבזה לא יוכלו לבא לידי איסור דאורייתא ופי"ן במג"א סי' רסו סק"ג, ובפמ"ג א"א סק"ה, ובלשון הזהב עמ"ס שבת קנג:]. ובפרט דכתבו הטו"ז והא"ר (סוסיי שמט) דכרמלית וביהשמש"ש דאיכא תרתי לטיבותא מותר לטלטל פחות פחות מד' אמות [וכ"פ בשו"ע הרב (שם ס"ג) דמותר אפי"ן לדבר הרישות, ובמשנ"ב (שם ס"ק יט) מתיר רק לצורך מצוה ושעהד"ח]. אולם לא צריך לכל זה, דכיון דרה"ר שלנו דינו ככרמלית [עי' בשו"ע ובנו"כ סי' שמח], א"כ איכא רק איסור דרבנן, ואם יכול להגיע להעירוב ע"י איסור דרבנן כתבו הפוסקים דמותר דלא

גזרו על שבות בביהשמש"ש כנ"ל, וכ"כ בטו"ז (סי' שצד סק"ב) דאם העירוב מוטל בכרמלית מותר, ואע"ג דמדבריו משמע דלדעת הטור לכאורה יהיה אסור, מ"מ כבר כתב הנתיב חיים (שם) - שגם הטור מודה דמותר. ועי' בשעה"צ (שם סק"י). וכן מוכח בהדיא בשו"ע (או"ח סי' תט). ועיי"ש בפמ"ג (מ"ז סק"ב) שכתב בהדיא דלפי"ז היה ברה"ר שלנו. וכ"כ בתו"ש (שם סק"ח) ובכה"ח (ס"ק יב) עי"ש. ולפי"ז לדין דכבר העלו רוב הפוסקים דרה"ר שלנו דינו ככרמלית, א"כ אין מקום לאסור בזה. ולכאורה אפשר לומר שאפילו להפוסקים שגם בזה"ז יש לנו רה"ר דאורייתא, מ"מ בנדון דידן אפשר שיש לצרף שיטת רש"י וסייעתיה שיש היתר לטלטלו בביהשמש"ש פחות פחות מד"א אפי"ן ברה"ר כנ"ל. נוכח מצוינו יותר מזה בפוסקים דצירפו לסניף אפילו דעה שלא הובא בשו"ע, כמו שיטת השאלתות דחמץ בטל בששים, וכדומה לזה, עי' מש"כ באריכות בקונט' תורת הלימוד וההוראה (אות י), וכש"כ בזה, ואכמ"ל. אולם יש לעיין בזה דבכה"ג אולי לא מיקרי מצוי בביהשמש"ש כמש"כ בפרישה (סי' שצד סק"ה) עי"ש, ועוד הרי כתב הטו"ז (סי' רסו סק"ד) דהיתר טלטול פחות פחות מד' אמות מועיל רק במעביר ד' אמות, ולא בהוצאה מרשות לרשות, ועי' במאמר מרדכי (סי' שצד סק"ג) שהעיר מזה, [אולם כל זה להפוסקים דרה"ר שלנו הוא דאורייתא, משא"כ להפוסקים דדינו ככרמלית הרי הוצאה מרה"י לכרמלית הוא רק דרבנן ומותר כנ"ל]. אך אפשר לומר דאף הסוברים דבזה"ז יש להחמיר כהפוסקים שיש לנו רה"ר דאורייתא, מ"מ היינו רק בתורת "חומרא", וא"כ עדיין מיקרי מצוי, שחבירו שאינו מחמיר בזה וס"ל כהפוסקים שהוא כרמלית יכול להביאו אצלו ע"י איסור דרבנן, ובאיסור דרבנן לא גזרו בביהשמש"ש כנ"ל.

ונראה לי לתרץ למה לא דיברו חז"ל
בגמ' מעצה זו להביאו ע"י גוי, עפ"מ ש"כ
בהגה' המרדכי (פ"ד דשבת) דבזמן הש"ס
לא היו הגוים מצויים בין ישראל, ומסתייע

15. שפת אמת מסכת עירובין דף לה עמוד א

שם בגמ' אמר רבא ל"ש כו' צ"ע א"כ גם לכתחילה יוכל להניח העירוב תוך ד"א אחר אלפים וא"כ הא דקתני נתגלגל חוץ לתחום פי' שנתגלגל משהו מאותו מקום הנחה שהי' כשיעור מצומצם דמסתמא כמה שיוכל להרחיב התחום מרחיבו ובאמת גם בפוס' נראה דדוקא בנתגלגל בדיעבד מתיר רבא וא"י הטעם דמה שהניחו קודם בה"ש מידי ממשא אית בי' וצ"ע:

16. חידושי הרשב"א מסכת עירובין דף לה עמוד א

דבעי מרי וחצינא. קשיא לי הכא נמי שבות בעלמא הוא דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא כחופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה, ומסתברא דהכא בארעא דיליה דמתקן וחייב אע"פ שאינו צריך עכשיו לאותו תיקון, וכמו שכתבתי בכתובות ובשבת בס"ד:

17. יד בנימין

שם בגמ', דבעי מרא וחצינא, פי' ריטצ"א והוי מלאכה של תורה, צניח משום צונה וצנדה משום חורש, ואע"פ שאין מתכוין לכך פסיק רישוי ולא ימות הוא, וכיון דעביד בארעא דידי' מלאכה דצריכה לגופה חשיבי, וחופר גומא וא"צ אלא לעפרה שהוא פטור מיירי בארעא דלאו דידי', וכ"פ רש"א ור"ן ז"ל, ובגאו"י תמה ע"ז דבחופר גומא וא"צ לה לא צונה ולא חורש איכא אלא מקלקל הוא כו' ועי' מש"כ צזה צ"כור לזהצ" על הריטצ"א.

18. רבנו פרץ על עירובין דף לה/א

דבעי מרה וחצינא. פירש הקונטרס דהוי מלאכה ולא שבות, ולא נהירא דהא לא עדיף מחופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה דפטור עליה, אלא נימא הכי דבעי מרה וחצינא ובשבות כזה מודה רבי כיון דיכול לבא בקל לידי מלאכה דאורייתא אם יהיה צריך לגוף הגומא:

19. שו"ע אורח חיים - סימן שצד - ספק עירוב מה דינו:

- (א) ספק עירוב, כגון ספק אם היה קיים בין השמשות אם לאו, מותר; והוא שהיה לו חזקת כשרות כגון שהניחו שם ואירע בו ספק, אבל אם לא היה לו חזקת כשרות כגון ספק אם הונח שם אם לאו, לא:
- (ב) צריך שיהא העירוב בין השמשות במקום שראוי ליטלו, הלכך אם נפל עליו גל ואינו יכול ליטלו בלא מרא וחצינא, אסור: הגה - והעירוב א"צ להיות קיים רק בין השמשות. (טור). ויכול לאכלו כשודאי חשיכה (הגהות אשרי ומרדכי פרק בכל מערבין). ויש לבצוע עליו בשחרית בשבת (מנהגים). ודוקא במקום שנוהגים לערב כל ערב שבת, אבל עדיף טפי לערב על כל השנה בפעם אחת כדלעיל סי' שס"ח (ב"י):
- (ג) נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח קודם שחשכה, אם אי אפשר להוציא העירוב אלא אם כן עשה מלאכה גמורה בין השמשות, הרי זה כמי שאבד ואינו עירוב שהרי אי אפשר לאכלו:

20. תוספות מסכת עירובין דף לה עמוד ב

(ספיקו טהור) - ר"מ ברה"ר איירי כדתני בתוספתא [טהרות פ"ו] ר"מ מטהר שספק טומאה ברה"ר טהור.

21. חידושי הרמב"ן מסכת עירובין דף יז עמוד ב

ותחלה יש לי לומר דודאי ר"ע ורבנן בתחום אלפים אמה פליגי, כדמפורש בסוטה בפרק כשמ שהמים בודקין (כ"ז ב'), ויש לתמוה לדברי ר"ע כיון דאלפים אמה מן התורה הם, היאך עירוב מועיל לילך יותר, והרי העירוב הזה מועיל לענין של דבריהם והוא דומה לעירובי תבשילין ולעירובי חצרות שהוא מדבריהם, ובודאי שהמערב ברגליו אפשר שהוא מן התורה לפי שהוא קונה בין השמשות שביתו במקום רגליו וכאן הוא מקומו וכאן הוא עירובו, אלא עירוב הפת איך מועיל מן התורה ומהיכן למד ר"ע היתר עירוב להקל על דברי תורה...

אלא י"ל לדברי האומר תחומין דאורייתא, [1] או שהעירוב הלכה למשה מסיני, [2] או חכמים סבורין כיון שדעתו בכאן ואמר תהא שביתתי במקום פלוני עשאו ביתו, ומשמ אני קורא אל יצא איש ממקומו, וכדאמרין בפרק הדר (ע"ג א') התם אנן סהדי דאי מתדר לה התם טפי ניחא לי' והוה ליה מקום פיתא ולינה ומהתם משחינן לי', נמצאו העירובין בין ברגליו בין בפה בין בפת כולם דבר תורה הם, וכיון שהענין [כן] לכשתמצא לומר מודים חכמים בג' פרסאות שהן מדברי תורה וזהו מקומו הכתוב בתורה, אף הן יש בהם עירוב מדין תורה, ומניח אדם עירובו בסוף ג' פרסאות ומהלך ג' פרסאות אחרות, (וכי) [ובין] יהבינן ליה ג' פרסאות לדברי חכמים ובין אלפים אמה לדברי ר"ע אלו ואלו מן התורה ועירוב מועיל בהם, ומעתה נסתלקה הקושיא הזו מדברי ר' חייא ולוקין על עירובי תחומין דג' פרסאות קאמר.

22. גליון הש"ס מסכת עירובין דף לה עמוד ב

שהיה עליה שרץ כל ביהש"מ אי הכי בהא לימא ר"י. תמוה לי דלמאי מוקי שהיה השרץ עליה כל ביהש"מ לוקי בפשיטות דנפל עליה בתוך ביה"ש ואנן ידעינן הזמן שנפל עליה דל"ש לומר אוקמי אחזקה אלא דלא ידעינן אם עתה לילה או יום. ובהא שפיר אמר ר' יוסי דספק עירוב כשר וה' יאיר עיני:

23. רש"ש מסכת עירובין דף לה עמוד ב

משנתנו שהיה עליה שרץ כל בה"ש. עי' בגה"ש. הן ר"מ ור"י תרוייהו ס"ל בה"ש כהרף עין (ריש ברכות) א"כ בתוך בה"ש הוא כולו. ובוה מיושב קצת מה שפרש"י דודאי איטמי מבעו"י וכן לקמן (לו סע"א) פי' סוף היום תחלת בה"ש. ועוד שם (רע"ב) תחילת היום דהיינו סוף בה"ש. דלכאורה תמוה דהא בשבת (לד ב) אמרי' בה"ש ספק כולו מן הלילה כו'. אבל אם הוא כהר"ע הרי הוא תופס מן היום ומן הלילה: אולם בסברא זאת שחדש לנו הגה"ש [וכ"כ התוס' בשבת (לד) ד"ה שניהם] "דהיכא דידוע לנו באיזה זמן נפל השרץ רק דמספקינן על אותו זמן אם הוא יום או לילה לא שייך לאוקמיה אחזקה" יל"פ כוונת ר' ירמיה (לא כפרש"י דודאי איטמי מבעו"י. דא"כ מאי שייך פלוגתא בזה. ואיך יקראנו התנא ספק. ואיך יאמר ר"מ ור"י בזה ה"ז חמר גמל. ור"י ור"ש יכשירוהו. כיון דודאי איטמי מבעו"י. וא"א שיטעה רי"ר בכ"ז) הוא דראינו שנפל בבה"ש ואין נודע לנו אם אותו זמן תפס קצת מן היום (או אפ"ל תחלת הלילה ממש למאי דאמרי' לקמן תחלת היום קונה עירוב) או לא. ולכן לא שייך כאן חזקה. ואפ"ה פריך מר"י דהרי גם הוא אינו מכשיר בלא חזקה כדלקמן בס' טהורה ס' טמאה ונכון בעז"ה:

24. תוספות מסכת עירובין דף לה עמוד ב

אמר ר' ירמיה משנתנו כשהיה עליה כו' - וא"ת ומאי קושיא דר"מ אדר' מאיר דבמתני' הא דלא אוקמיה תרומה אחזקה לאו משום דהשתא היא טמאה אלא משום דאיכא חזקה אחרת כנגדה דמוקמינן לגברא בחזקת שלא עירב ולקמן נמי דקאמר היינו טעמא דרבי יוסי העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל במתני' נמי נימא העמד אדם על חזקת תחום ביתו ואימא לא עירב ואי הוה אמרינן דחזקה שלא עירב לא חשיב ליה הש"ס חזקה אתי שפיר ומיהו רש"י פי' לקמן העמד טמא על חזקתו לחומרא איכא ולקולא ליכא אבל במתני' איכא חזקה לקולא דהעמד תרומה על חזקתה ואיכא נמי חזקה לחומרא דהעמד אדם על חזקת תחום ביתו ואימא לא עירב ובדרבנן אזלינן לקולא והכי נמי י"ל דניחא ליה לשנויי אפי' סבר ר"מ עירובי תחומין דרבנן דהשתא לא מצי לשנויי הכי משום דמתני' איכא חזקה לחומרא דכיון דאיכא נמי חזקה לקולא הוי מצי למימר דהוי עירוב דספיקא דרבנן לקולא

משום הכי מוקי מתני' בשני כיתי עדים דלא שייך למימר הכי כיון דאיכא כת דמפקי ליה מחזקתה ורבה ורב יוסף אתו לפרושי דברי רבי ירמיה.

25. רבנו פרץ על עירובין דף לה/ב

רבי מאיר מטהר. פי' דמוקינן ליה לשרץ בחזקתו ונאמר שהיה חי כשנגע בו, ופריך הכי ואם כן גבי עירוב נמי נימא דמוקי ליה אחזקיה ונימא שהיה כשר בשעת קניית עירוב, וא"ת אדרבה נימא אוקי גברא בחזקתו שלא עירב, ויש לומר דיותר יש לנו לילך בטר חזקת העירוב מלילך בטר חזקת האיש שהרי יש לנו לילך אחר חזקת אותו דבר שאירע בו הספק והיינו בעירוב דבאיש לא אירע שום דבר:

26. רבנו פרץ על עירובין דף לה/ב

הכא בב' כיתי עדים אחת אומרת משחשיכה נטמאת וכו'. פי' וכיון דכת אחת אומרת דמבעוד יום נטמאת אם כן אזלה ליה החזקה של העירוב אבל לעיל בנגע לא מיירי בב' כיתי עדים ולהכי אזלינן בטר חזקת טהרה:

27. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף לה עמוד ב

משנתנו שהיה עליה שרץ כל בין השמשות. פרש"י ז"ל שרץ מת דודאי איטמי מבעוד יום, והיינו דפרכינן אי הכי בהא לימא רבי יוסי ספק עירוב והא ודאי איטמי, ומיהו ק"ל [היכי] (ד)ס"ד דר' ירמיה לוקמה בהא, וי"ל דהיינו נמי דמתרץ תלמודא דמשנתנו בשתי כתי עדים ורבי ירמיה הכי קאמר דמשום הכי פוסל רבי מאיר במשנתנו מפני שיש שם כת אחת אומרת שהיה שם שרץ כל בין השמשות, ואע"פ שיש כת אחרת שמכחשת אותה ס"ל לרבי מאיר דעל כת האומרת נטמאת סמכינן דכל תרי ותרי ספיקא דאורייתא הוא ולא מוקמינן מילתא בחזקתה, אבל רבי יוסי סובר דכל תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ומוקינן מילתא בחזקתה ואפילו באיסורין דאורייתא והא פלוגתא היא כדפרישית בקדושין ויבמות בס"ד, אבל במתניתין דנגע בלילה דליכא כת שמעידה כנגד החזקה אוקמיה אחזקיה דקאי בחזקת טהור.

28. דף על הדף עירובין דף לה עמוד ב

בגמ': הכא בשני כתי עדים עסקינן א' אומרת מבע"י וכו'. באבני מילואים (סי' ג' ס"ק ח') מביא מש"כ בספרו שב שמעתתא (ש"ו פי"ח) דאע"ג דהכלל הוא דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ולא אוקמינן אחזקה, אבל כשיש תרתי חזקה מהני, מהא דאמרו בעירובין ל"ה: רבה ור"י דאמרי תרווייהו הכא בב' כתי עדים עסקינן אחת אומרת מבע"י נטמאה, וא' אומרת משחשיכה, רבא אמר התם תרי חזקה. לקולא והכא חדא חזקה ופירש"י ז"ל רבא אמר גבי נגע א' בלילה אפי' יש ב' כתי עדים חלוקים אחת אומרת קודם שנגע בו מת, ואחת אומרת עכשיו מת נמי ר' מאיר מטהר, ואפי' הכי לא תיקשי, התם תרי חזקה לקולא נינהו לטהר, ומש"ה אזלי' לקולא לטהר, דאוקי תרי להדי תרי והעמד מת על חזקתו הראשונה כל הלילה וחי ה', עוד העמד נוגע על חזקתו הראשונה וטהור, הכא במתני' חדא חזקה היא דאיכא למימר, העמד תרומה על חזקתו, ומשום חזקה לא מרעי סהדי, הלכך אזלינן לחומרא עכ"ל. הרי מבואר דבתרתי חזקה מרעינן סהדי ואזלינן לקולא, ע"כ דבריו בס' ש"ש.

ועפ"י רוצה האבני מילואים לפרש מה דאי' שם בסעיף ז' מי שהחזק אביו כהן ויצא עליו קול שהוא בן גרושה חוששין לו ומורידין אותו, בא ע"א אח"כ והעיד שהוא כשר מעלין אותו לכהונה על פיו, באו ב' עדים אח"כ והעידו שהוא חלל מורידין אותו מכהונה, בא ע"א והעיד שהוא כשר מעלין אותו לכהונה, שזה האחרון מצטרף לעד ראשון, והרי שנים מעידים שהוא כשר ושנים מעידים שהוא פסול, ידיחו אלו ואלו ונדחה הקול שהשנים כמאה וישאר כהן בחזקת אביו, ובתוס' הקשו דהרי תרי ותרי עכ"פ ספיקא דרבנן הוא, ות' דמיירי לתרומה דרבנן, והב"ש כתב דהרמב"ם שכתב דהוא בחזקת אביו כוונתו ג"כ לתרומה דרבנן.

והאב"מ רוצה לפרש בדעת הרמב"ם דאף בתרומה דאורייתא מותר כיון דיש כאן ב' חזקות, עפ"י דאי בפ"ב דכתובות דף כ"ו: דרש"י פירש דמוקי לה בחזקת קמייתא דאסיקנא עפ"י העד, ובתוס' מפרשים משום חזקת אביו, וא"כ איכא תרתי חזקה חזקת אבהתיה וחזקה קמייתא דאסיקנא עפ"י העד, ובתרתיה חזקה אזלינן לקולא אפי' בדאורייתא, ומשום הכי סתם הרמב"ם דמשמע אפילו לתרומה דאורייתא עכ"ד האבני מילואים עיי"ש.